

Helsinki 13.5.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Professoriliiton lausunto yliopistojen ORCID-tunnisteen käyttöönotosta Suomessa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Professoriliitolta (myöhemmin liitto) lausuntoa ORCID-tunnisteen käyttöönotosta Suomessa. Liitto lausuu kunnioittavasti seuraavan:

ORCID-järjestelmä tähtää siihen, että tieteellisellä julkaisemisella ja tutkimushallinnolla olisi hallinnossaan laaja kansainvälinen tunnistejärjestelmä. Järjestelmän käyttöönottoa perustellaan paitsi yleisellä edulla myös yksittäisen tutkijan edulla. Järjestelmässä oleva tutkija ja hänen julkaisunsa olisivat aina tunnistettavissa ja erotettavissa muista tutkijoista globaalisesti. Tämä lähtökohta ei ole liiton käsityksen mukaan mikään huono.

ORCID-järjestelmän ylläpitäjä on esityksen mukaan USA:sta tuleva yleishyödyllinen yhteisö. On selvää, että tällaisen järjestelmän ylläpitämiseen tarvitaan joku taho. Liittoa jää kuitenkin jonkin verran askarruttamaan, onko järjestelmän valvonta riittävää suomalaisen tutkijan näkökulmasta.

Yleisesti voidaan todeta, että, esityksessä ei ole kovinkaan syvällisesti pohdittu ORCID-tunnisteen käyttöönottoon liittyviä välttämättömiä juridisia kysymyksiä. Suomessa on melko tiukka henkilötietoihin ja -suojaan liittyvä henkilötietolaki. Kaikkialla ja varsinkin EUn ulkopuolella ei ole vastaava tilanne. ORCID-tunnisteessa olisi kuitenkin kyse globaalisesta henkilörekisteristä, jota koskevat Suomen ja EU:n normit. Rekisterissä oleminen merkitsisi tutkijan kannalta vaikeasti hallittavaa tilannetta. Liiton käsityksen mukaan ORCID—tunnisteen käyttöönotto Suomessa edellyttää esitettyä selvästi syvällisempää juridista pohdiskelua tutkijoiden kannalta ja yleisestikin.

Raportissa pohdiskellaan jonkin verran sitä, kuka päättäisi yksittäisen tutkija liittymisestä järjestelmään. Esityksessä päädytään siihen, että järjestelmään liittyminen olisi yksittäisen tutkijan vapaaehtoisesti ratkaistava asia. Tämän täytyykin olla luonnollinen lähtökohta. Valinnanvapaus tulee säilyttää ehdottomana yksittäisen tutkijan kannalta.

Esityksen mukaan pyritään kuitenkin siihen, että järjestelmästä tulisi aikaa myöten laaja ja kattava. On mahdollista, että muodostuu kuitenkin tilanne, että käytännössä kaikkien tutkijoiden olisi sittenkin liityttävä järjestelmään. Liitto edellyttää, että järjestelmän käyttöönottoa pohdittaessa tarkastellaan järjestelmän hyötyjä tilanteessa, jossa kaikki tutkijat eivät kuulu siihen. On epäselvää, kannattako tutkijoita kannustaa rekisteröitymään järjestelmään, jolla ei ole kansallisesti hyötyjä tutkijoiden tulosten keräämisen kannalta.

Raportissa ei laisinkaan pohdiskella sitä tilannetta, että järjestelmässä ollut tutkija, omista varmasti hyväksyttävistä lähtökohdistaan, haluaisi pois järjestelmästä. Tällainen syy voisi olla esim.

kokemus yksilötason valvonnan epämieluisasta lisääntymisestä. Tätä järjestelmästä eroamisen mahdollisuutta tulisi käsitellä raportissa.

Yliopistotutkijat ja varsinkin professorit kirjautuvat jo nykyisin varsin moneen rekisteriin julkaisujensa ja muiden saavutuksiensa osalta. Liittoa askarruttaa, olisikohan ORCID-tunnisteen käyttöönottoa mahdollisesti seuraavat hyödyt sittenkään suuremmat kuin siitä todennäköisesti seuraavat oikeusturva-, byrokratia- ja muut haitat.

Professoriliitto-Professorsföbundet

Kaarle Hämeri
puheenjohtaja

Jorma Virkkala
toiminnanjohtaja